

3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirmedeki Tutumları ile Çocuğun Psikososyal Durumu Arasındaki İlişki: Kesitsel Araştırma

The Relationship Between the Parents' Attitudes on Raising Children with Children Aged 3-6 and the Psychosocial Status of the Child: Cross-Section Study

Erhan ELMAOĞLU^a, Serap ÖZDEMİR^a

^aKilis 7 Aralık Üniversitesi Yusuf Şerefoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kilis, Türkiye

ÖZET Amaç: Üç-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki tutumları ile çocuğun psikososyal durumu arasındaki ilişkinin incelenmesidir. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırma tanımlayıcı, kesitsel ve ilişki arayıcı niteliktedir. Araştırmanın evrenini; 1 Ocak-1 Mart 2022 tarihleri arasında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin bir ilinde özel bir merkezde bilişsel gelişim takibi yapılan 3-6 yaş arasında çocuğa sahip anne ve babalar oluşturmuştur. Araştırmada gelişigüzel örnekleme yöntemi kullanılmış ve 298 ebeveyn örneklemini oluşturmuştur. Çalışmada bilgi formu, 3-6 yaş çocuklar için Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ile Anne-Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. **Bulgular:** Çalışmaya katılan anne ve babaların yaş ortalaması sırasıyla 33,04±6,08, 36,39±6,28 yıl, çocuk sayısının 3,32±1,15 ve 3 ile 6 yaş arasındaki çocuk sayısının 1,78±0,95 olduğu bulundu. Çalışmaya katılan ebeveynlerin yüksek düzeyde demokratik tutum, ortalamadan daha yüksek düzeyde baskıcı ve otoriter tutum, orta düzeyde de aşırı hoşgörülü tutum gösterdikleri saptandı. Ebeveyn tutumu ve çocuklardaki psikososyal risk ilişkisinin; demokratik tutum gösterenlerde negatif yönde iken, otoriter ve baskıcı tutum ile aşırı hoşgörülü tutum gösterenlerde pozitif yönde olduğu belirlendi. 3-6 yaş çocuklar için psikososyal değerlendirme ile aile tutumu ve alt boyutları varyasyonu %14 oranında açıkladı. **Sonuç:** Ebeveyn tutumlarının çocukta görülebilecek psikososyal riskleri etkilediği sonucuna varıldı. Psikososyal risk altındaki çocuk ve ebeveynlerine gereken eğitim, danışmanlık hizmetlerinin verilmesi ve destek sistemlerinin uygulanması önerilir.

ABSTRACT Objective: Investigation of the relationship between the attitudes of parents with children aged 3-6 in child raising and their psychosocial status. **Material and Methods:** The research is descriptive, cross-sectional and relationship-seeking. The universe of the research; between January 1-March 1, 2022, mothers and fathers with children between the ages of 3-6 whose cognitive development was followed up in a special center in a province of Southeastern Anatolia were formed. Random sampling method was used in the study and 298 parent samples consisted. In the study, the information form, the Psychosocial Status Assessment Scale for 3-6 years-old children and the Parental Attitude Scale were used. **Results:** The average age of the mothers and fathers participating in the study, respectively; it was found that the number of children was 33.04±6.08, 36.39±6.28 years, 3.32±1.15, 3-6 age 1.78±0.95. It was determined that the parents participating in the study showed a high level of democratic attitude, a higher-than-average oppressive and authoritarian attitude, and a moderately tolerant attitude. The relationship between parental attitude and psychosocial risk in children; it was determined that while it was negative in those who showed a democratic attitude, it was positive in those who showed an authoritarian and oppressive attitude and an overly tolerant attitude. Variation at a rate of 14%. **Conclusion:** It was concluded that parental attitudes affect the psychosocial risks that can be seen in the child. It is recommended to provide necessary education, counseling services and support systems to children at psychosocial risk and their parents.

Anahtar Kelimeler: Çocuk; ebeveyn tutumu; psikososyal; riskler

Keywords: Child; parental attitude; psychosocial; risks

Üç-6 yaş aralığı, çocuk gelişim dönemleri içerisinde çocuktaki bilişsel, fiziksel, psikososyal, duyuşsal, motor gelişimin olgunlaşmasında ve becerilerin

kazanılmasındaki en önemli dönem olarak bilinmektedir.^{1,2} Erikson, çocukların psikososyal gelişimlerini 8 döneme ayırdığı kuramında, 3-6 yaş aralığını ço-

Correspondence: Serap ÖZDEMİR

Kilis 7 Aralık Üniversitesi Yusuf Şerefoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kilis, Türkiye

E-mail: serap8685@hotmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 17 May 2022

Received in revised form: 21 Oct 2022

Accepted: 23 Jan 2023

Available online: 25 Jan 2023

2146-8893 / Copyright © 2023 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

cuğun girişimcilik-suçluluk evresi olarak nitelendirilmektedir.³ Bu evrede, çocuğun gelişimi içinde bulunduğu çevre ve aileden de etkilendiği bilinmektedir.⁴⁻⁶ Çocuğun aile içindeki yeri, büyüme, gelişme ve yetiştirme biçiminin ebeveyn tarafından nasıl karşılandığının bilinmesi önemli olabilmektedir. Bu durumlar göz önüne alındığında, ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki tutumu ve duygusal anlamda olumlu yaklaşımlarının, çocuğun davranışlarına olumlu yönde katkı sağlayacağı bildirilmektedir.⁶ Bir çocuğun aile içinde güven ve sevgi ortamında büyümesi sağlıklı bir büyüme ve gelişme göstermesine, çocuğun öz güveninin artmasına ve kendini daha değerli hissetmesine olanak sağlayabilmektedir.^{7,8} Ebeveynlerin olumsuz yaklaşımları ise çocukta olumsuz duygu ve davranışların gözlenmesine neden olabilmektedir.^{5,9,10} Literatürde, ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki tutumları; baskıcı-otoriter, aşırı hoşgörülü ve demokratik olarak gruplandırılmaktadır.¹⁰ Baskıcı otoriter ebeveyn tutumunun, çocuğun, ebeveynin istekleri dışında hareket etmesine izin verilmemesi ile çocukta duygusal gelişimin engellenebilmesine, kendini keşfedememesine, kendi isteklerini göz ardı ederek kimliğinin gelişmemesine neden olabildiği bildirilmektedir.¹¹ Aşırı hoşgörülü, yani koruyucu ve kırılğan davranan ebeveynlerin çocuklarının ise günlük hayata hazırlanamadıkları, hayattaki zorluklarla mücadele edecek güvene sahip olamadıkları, sorumluluk almaları gereken durumlar ile baş edemedikleri ve işin başkaları tarafından yapılması için beklentiye girdikleri, toplum tarafından kabul edilmelerinin zor olduğu ifade edilmektedir.¹² Aşırı hoşgörülü tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının şımarık davranabildiği, ilişkilerde sınırlarını koruyamadıkları ve verilen cezalara karşı davranış değiştirmedikleri de bilinmektedir. Bu çocuklar, aile ve çevre ile iletişim sorunları yaşadıklarından toplum tarafından kabul edilmeleri için daha fazla mücadele etmek zorunda kalabilmektedirler.¹³ Demokratik tutum gösteren ebeveynlerin çocukları; çevreye, insanlara karşı saygılı, öz güvenleri yüksek, toplumun beklentilerini daha kolay karşılayan, iyi adapte olabilen bireyler olarak yetiştirilmektedir. Ayrıca hayattaki zorluklara karşı mücadele yetenekleri yüksek, daha adaletli ve sevgi dolu oldukları bilinmektedir. Ebeveyn tutumları arasında en çok benimsenen ve çocuk gelişimine, sağlı-

ğına katkı sağlayan tutum, demokratik tutumdur.¹² Ebeveyn tutumları, geleceğin nesli olan çocukların topluma faydalı bireyler hâline gelmelerinde büyük rol oynamaktadır.¹⁴ Bu tutumların sergilenmesinde çocukların olduğu kadar, ebeveynlerin de yetiştiği ortam, ekonomik durum, çocuğun cinsiyeti, beklentiler gibi etkenler önemli olabilmektedir.¹⁵ Ebeveynlerin çocuklara karşı olan tutumları, çocukların aile içindeki konumunu belirleyen en önemli etkidir.¹⁶ Ebeveynlerin çocuklara karşı olumsuz yaklaşımları çocuk üzerinde birtakım psikososyal değişikliklere karşı risk oluşturabilmektedir.¹⁷ Bağçeli Kahraman ve Çubukçu'nun çalışmasında, okul öncesi dönemdeki annelerin istismar düzeyi, ebeveyn tutumları ve çocuklardaki davranış problemlerinin ilişkisi incelenmiştir.⁸ Çalışma sonucunda, izin verici tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarında kavgacı-saldırgan, aşırı hareketli ve dikkatsiz olmaları arasında ilişki bulunduğu bildirilmiştir. Dereli'nin çalışmasında, çocuklarda psikososyal gelişimlerin önemine dikkat çekilmiş ve sosyal becerilerin gelişmesinde eğitim modellerinin ve aile desteğinin gerekliliği tartışılmıştır.¹ Taşkın'ın çalışmasında, ebeveyn tutumlarının çocuklardaki ev kazalarında etkisi olmadığı sonucuna ulaşıldığı bildirilmiştir.⁹ Yapılan çalışmalarda, çocuklar ve ebeveyn tutumlarına yönelik çalışmaların farklı boyutlarda ele alındığı görülmektedir. Ancak ebeveyn tutumunun çocuktaki psikososyal risk açısından değerlendirildiği çalışmaya rastlanılmamıştır. Çocuklardaki psikososyal risklerin belirlenmesi ve çözüm önerilerinin sunulması için özel gereksinim hizmeti verilen yerlerde ve 1. basamak sağlık hizmetlerinde çocuğun aileleri ile birlikte eksiksiz tanılamalarının yapılması gerekmektedir. Bu tanılamamanın fiziksel, bilişsel, biyolojik ve fizyolojik olmasının yanı sıra çocuğun psikososyal olarak değerlendirilmesini de içermelidir. Bu nedenle bu çalışmada, 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki tutumları ile çocuğun psikososyal durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

ARAŞTIRMA SORULARI

1. Ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki tutum düzeyleri nedir?
2. Üç-6 yaş arası çocukların psikososyal durumu nedir?

3. Ebeveynlerin sosyodemografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumu ve çocuğun psikososyal gelişimini etkileme durumu nedir?

4. Ebeveyn tutumları ile çocuğun psikososyal gelişimi arasındaki ilişki nasıldır?

AMAÇ

Üç-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki tutumları ile çocuğun psikososyal durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırma tanımlayıcı, kesitsel ve ilişki arayıcı niteliktedir. Araştırmanın evrenini; 1 Ocak-1 Mart 2022 tarihleri arasında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin bir ilinde özel bir merkezde bilişsel gelişim takibi yapılan 3-6 yaş arasında çocuğa sahip anne ve babalar oluşturmuştur. Araştırmada gelişigüzel örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Her ay bu merkezde ortalama 175 civarında çocuğun takip edildiği bilinmektedir. Araştırma süresi içerisinde çalışmaya katılmayı kabul eden 298 ebeveyn örnekleme oluşturmuştur. Örneklemin evrenin %85'ine ulaşıldığı görülmüş. Dâhil edilme kriterlerinde; 3-6 yaş aralığında kronik, fiziksel, fizyolojik, nörolojik ve psikososyal yönden engeli olmayan sağlıklı çocuklar, 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynler, sosyal medya/akıllı telefon kullanan ve çalışmaya katılmayı kabul eden ebeveynler yer almaktadır. Dışlanma kriterlerinde; çalışmaya katılmayı kabul etmeyen ebeveynler dışlanmıştır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada; anne, babalar ve çocuklara ilişkin sosyodemografik özellikleri içeren soru formu ve 3-6 yaş çocuklar için "Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği (PSDD)" ile "Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ-A)" kullanıldı. Katılımcılara, araştırma hakkında gerekli açıklamalar yapılarak bilgilendirilmiş onam formu doğrultusunda onayları alındı. Soru formlarının, araştırmacılar tarafından "online" sistem üzerinden doldurmaları sağlandı. Katılımcılar tarafından soruların yanıtlanması ortalama 10 dk sürdü.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Sosyodemografik Verilere İlişkin Soru Formu

Araştırmacılar tarafından literatür bilgileri doğrultusunda hazırlanan soru formu, anne, baba ve çocuğa ilişkin; yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi, aile tipi, annenin çalışma durumu, çocuğun okul durumu, çocuk sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, gündüz çocuğa kimin baktığının yer aldığı toplam 12 soruluk bir formdur.^{5,9}

3-6 Yaş Çocuklar İçin PSDD 3-6 Ölçeği: Üç-6 yaş grubu çocukların psikososyal risk durumlarının değerlendirilmesi amacıyla Şan ve Altay tarafından geliştirilen ölçek 31 maddeden oluşmaktadır. Araştırmacı tarafından uygulanan bu formda yer alan her bir madde için; 5'li Likert tipte "0-hiçbir zaman", "1-nadiren", "2- bazen", "3-sıklıkla", "4-her zaman" seçenekleri yer almaktadır. Her madde için verilen puan esas alınarak anketten en az "0" en fazla "124" puan elde edilebilmektedir. Ölçek toplam puanının düşük olması, çocukta psikososyal sorunlar yönünden risk olmadığını; yüksek olması, psikososyal sorunlar yönünden risk olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,83 olarak bildirilmiştir.¹⁸ Çalışmamızda Cronbach alfa değeri 0,88 olarak bulundu.

ABTÖ-A: Bu ölçek, 2017 yılında Özyürek tarafından 3-6 yaşlarında çocuğa sahip ebeveynler için geliştirilmiştir. Çalışmanın faktör analizleri sonucunda Cronbach alfa güvenilirliği %72-87 olarak bulunmuştur.¹⁹ Ölçek, toplam 38 madde ve 3 boyuttan oluşmaktadır. "Tamamen katılıyorum" ise 5, "katılıyorum" ise 4, "kısmen katılıyorum" ise 3, "katılmıyorum" ise 2, "kesinlikle katılmıyorum" ise 1 kodlaması yapılmaktadır. "Demokratik tutum" alt boyutu, "baskıcı ve otoriter tutum" alt boyutu, "aşırı hoşgörülü tutum" alt boyutu olmak üzere 3 ayrı alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekte ters madde soruları bulunmamaktadır. "Demokratik tutum": 1, 4, 10, 13, 14, 21, 24, 28, 29, 32, 33, 34, 36, 37, 38; "baskıcı ve otoriter tutum": 2, 6, 7, 9, 18, 22, 23, 25, 26, 30, 31, 35; "aşırı hoşgörülü tutum" ise 3, 5, 8, 11, 12, 15, 16, 17, 19, 20, 27. maddelerini kapsamaktadır. Her bir alt boyut için alınan yüksek puan, ebeveynin yüksek düzeyde o tutumu sergilediği anlamına gelmektedir. Bu çalışmada da Cronbach alfa geçerlik ve güvenilirliği

%78-80 bulunmuştur. Bu çalışmada, Cronbach alfa değerleri sırasıyla “demokratik tutum” 0,888, “bas-kıcı ve otoriter tutum” 0,746, “aşırı hoşgörülü tutum” 0,759 ve ölçeğin tüm maddelerindeki 0,793 olarak bulundu.

ETİK

Araştırmaya başlamadan önce Kilis 7 Aralık Üni-versitesi Rektörlüğünden etik kurul onayı (tarih: 29.12.2021, no: 2021/31) alındı. Araştırmanın yürü-tüldüğü merkezden yazılı izin alındı. Ek olarak, araş-tırmada kullanılan ölçekleri Türk kültürüne uyarlayan yazarlardan elektronik ortamda gerekli izinler alındı. Araştırmaya katılan anne ve babalardan sözlü ve ya-zılı onamları alındı. Araştırma Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak yürütüldü.

VERİLERİN ANALİZİ

İstatistiksel analizler için SPSS 25 (IBM® SPSS Sta-tistics-ABD) paket programı kullanıldı. Normallik var-sayımına “Kolmogorov-Smirnov” testi ile bakıldı. Araştırmada katılımcıların tanıtıcı özellikleri için ta-nımlayıcı istatistikler olan yüzde, frekans, ortalama, standart sapma, minimum, maksimum değerler hesap-lanmıştır. Bağımsız 3 ve daha fazla parametre karşı-laştırmalarında normal dağılım gösterenlerde Anova, bağımsız iki parametre karşılaştırmalarında normal da-ğılım gösterenlerde student-t testi, göstermeyenlerde ise Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Tek değiş-kenli analize göre anlamlı korelasyona sahip olan öl-çekler çoklu doğrusal regresyon analizine dâhil edilmiştir. Çoklu bağlantı problemlerini araştırmak için varyans enflasyon faktörleri değerleri kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenilirliği için Cronbach alfa katsayısı he-saplanmıştır. Araştırmada, değişkenlerin istatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya katılan anne ve babaların yaş ortalaması-nın sırasıyla $33,04\pm 6,08$, $36,39\pm 6,28$ yıl, çocuk sayı-sının $3,32\pm 1,15$ ve 3 ile 6 yaş arasındaki çocuk sayısının $1,78\pm 0,95$ olduğu bulundu. Çalışmada, ço-cukların annelerinin %50’sinin, babalarının ise %54’ünün üniversite mezunu, annelerin %58,7’sinin çalışmadığı, çocukların %31,9’unun 6 yaşında ol-duğu ve %51,1’inin okula gitmediği, %65,1’ine an-

TABLO 1: Katılımcıların sosyodemografik özellikleri (n=298).

Özellikler	Ort±SD	(minimum-maksimum)
Annenin yaşı	33,04±6,08	20-56
Babanın yaşı	36,39±6,28	24-57
Çocuk sayısı	3,32±1,15	1-9
3-6 yaş arası çocuk sayısı	1,78±0,95	1-3
	n	%
Annenin eğitim durumu		
Okuryazar	17	5,7
İlköğretim	65	21,8
Ortaöğretim	67	22,5
Üniversite	149	50,0
Babanın eğitim durumu		
Okuryazar	6	2,0
İlköğretim	53	17,8
Ortaöğretim	78	26,2
Üniversite	161	54,0
Anne çalışma durumu		
Evet	123	41,3
Hayır	175	58,7
Çocuğun yaşı		
3	72	24,2
4	58	19,5
5	73	24,5
6	95	31,9
Çocuğun okul durumu		
Kreşe gidiyor	35	11,7
Anaokuluna gidiyor	111	37,2
Her ikisine de gitmiyor	152	51,1
Evde çocuğa gündüz bakan kişi		
Annesi	194	65,1
Bakıcı	33	11,0
Babaanne veya anneanne	61	20,5
Babası	10	3,4
Aile tipi		
Çekirdek aile	258	86,6
Geniş aile	36	12,1
Parçalanmış aile	4	1,3
Ailenizin ekonomik durumu		
Gelir giderden az	78	26,2
Gelir gidere eşit	175	58,7
Gelir giderden fazla	45	15,1
Total	298	100

nelerinin baktığı, %86,6’sının çekirdek aile tipine sahip olduğu ve %58,7’sinin ailesinin gelirinin gidere eşit olduğu belirlendi (Tablo 1).

Üç-6 yaş çocuklar için PSDD ölçeği toplam puan ortalaması $31,771\pm 14,566$, ABTÖ-A demokra-

TABLO 2: PSDD 3-6 Ölçeği ve ABTÖ-A alt boyutlarının puan ortalamaları (n=298).

PSDD Ölçeği-ABTÖ-A Ölçeği alt boyutları	Ort±SD	(minimum-maksimum)
PSDD 3-6 Ölçeği (toplam puan)	31,77±14,56	0,00-92
ABTÖ-A demokratik tutum	63,31±7,99	25-75
ABTÖ-A baskıcı ve otoriter tutum	39,52±6,28	18-55
ABTÖ-A aşırı hoşgörülü tutum	28,24±6,10	15-52

PSDD: Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği; ABTÖ-A: Anne-Baba Tutum Ölçeği.

tik tutum alt boyutunun puan ortalaması 63,315±7,991, ABTÖ-A baskıcı ve otoriter tutum alt boyutunun puan ortalaması 39,526±6,286, ABTÖ-A aşırı hoşgörülü tutum alt boyutunun puan ortalaması 28,245±6,103 olarak bulundu (Tablo 2).

Üç-6 yaş çocuklar için PSDD ölçeğinin toplam puan ortalaması ile ABTÖ-A demokratik tutum alt boyutunun puan ortalaması ile arasında negatif yönde zayıf ve anlamlı ilişki, ABTÖ-A baskıcı ve otoriter tutum alt boyutunun puan ortalaması ile pozitif yönde çok zayıf ve anlamlı ilişki, ABTÖ-A aşırı hoşgörülü tutum alt boyutunun puan ortalaması arasında negatif yönde çok zayıf ve anlamlı ilişki olduğu saptandı (Tablo 3).

Üç-6 yaş çocuklar için psikososyal değerlendirme ölçeği ile model (ABTÖ-A demokratik tutum, baskıcı ve otoriter, aşırı hoşgörülü tutum alt boyutları) puan ortalamalarındaki varyasyonu %14 oranında açıkladı. ABTÖ-A demokratik tutum alt boyutunun 1 puanlık artışı 3-6 yaş çocuklar için PSDD ölçeğinin puan ortalamasını -0,6 puan azaltırken, ABTÖ-A baskıcı ve otoriter tutum alt boyutunu 0,19 puan artırdığı, ABTÖ-A aşırı hoşgörülü tutum alt boyutunu 0,31 puan artırdığı belirlendi (Tablo 4).

TARTIŞMA

Bu çalışmada; 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki tutumu ile çocuğun psikososyal durumu arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır.

Üç-6 yaş arası çocukların ebeveyn ifadelerinden yola çıkılarak, literatüre göre psikososyal yönden düşük risk altında oldukları belirlendi.¹⁸ Çalışmada, ailelerin literatüre göre ortalamasının üzerinde demokratik tutum ile baskıcı ve otoriter tutum sergilediklerini ifade ettikleri belirlendi.^{9,20} Dahası, ortalama düzeyde aşırı hoşgörülü tutum benimzedikleri saptandı (Tablo 2). Deniz ve ark.nın çalışmasında, ailelerin demokratik tutumlarının diğer ebeveyn tutumlarına göre daha yüksek düzeyde olduğu bildirilmiştir.²¹ Taşkın, çalışmasında, 3-6 yaş çocukların ebeveynlerinin yüksek düzeyde demokratik tutum sergilediklerini, baskıcı ve aşırı hoşgörülü tutumlarının ise orta düzeyde olduğunu bildirmiştir.⁹ Cantekin ve Akduman'ın çalışmasında, ebeveynlerin ortalamasının üzerinde demokratik ile baskıcı ve otoriter tutum sergilerken, aşırı hoşgörülü tutumlarının orta düzeyde olduğu bildirilmiştir.²⁰ Ebeveynlik tutumları üzerine yapılan çalışmalar, çocukla ebeveyn etkileşiminde ebeveynin tercih ettiği tutumlardan baskı, disiplin ve aşırı koruyuculuk davranışlarının çocuğu olumsuz etkilediği; demokratik tutuma yönelik davranışların ise çocuğun gelişimini desteklediği sonucuna ulaşmıştır.²² Buna göre demokratik tutumun, çocuğun gelişiminde olumlu fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal sonuçlar doğurduğu; diğer tutumların ise (otoriter-baskıcı, aşırı hoşgörülü tutum) çocuk gelişiminde olumsuz sonuçlara neden olduğu araştırmalar tarafından desteklenmektedir.²³⁻²⁵ Yapılan araştırmaların bu çalışma sonuçlarını desteklediği görülmektedir. Buradan yola çıkılarak, psikososyal yönden düşük risk altında oldukları saptanan bu çocukların ebeveyn tutumlarının demokratik olması ile bağlantılı olduğu, ek olarak demokratik tutumun olumlu psikososyal gelişimi desteklediği düşünülmektedir.

Bu çalışmada, demokratik tutum sergileyen ailelerde psikososyal risklerin azaldığı, baskıcı ve otoriter tutum ile aşırı hoşgörülü tutum sergileyen ailelerin çocuklarında ise psikososyal risklerin arttığı

TABLO 3: PSDD 3-6 Ölçeği ve ABTÖ-A alt boyutlarının puan ortalamalarının korelasyonu (n=298).

		ABTÖ-A demokratik tutum	ABTÖ-A baskıcı ve otoriter tutum	ABTÖ-A aşırı hoşgörülü tutum
PSDD 3-6 Ölçeği	r	-0,345**	0,121*	0,194*
	p	0,000	0,037	0,001

p<0,05*; p<0,001**; ABTÖ-A: Anne-Baba Tutum Ölçeği; PSDD: Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği.

TABLO 4: PSDD 3-6 Ölçeği ve ABTÖ-A alt boyutlarının puan ortalamalarının regresyonu.

PSDD 3-6 Yaş Ölçeği		
Model (ABTÖ-A demokratik tutum, baskıcı ve otoriter, aşırı hoşgörülü tutum alt boyutları)		
Adjusted R ²	0,140	
	β	p değeri
ABTÖ-A demokratik tutum alt boyutu	(-0,601)	0,001*
ABTÖ-A baskıcı ve otoriter tutum alt boyutu	(0,190)	0,148
ABTÖ-A aşırı hoşgörülü tutum alt boyutu	(0,311)	0,023*

p<0,05*; ABTÖ-A: Anne-Baba Tutum Ölçeği.

saptanmıştır (Tablo 3). Literatürde, çocuğa yönelik destekleyici ve olumlu yönde tutum sergilemek çocuğun kendini keşfetmesine, geliştirmesine ve yeterlilik duygusu kazanmasına katkı sağlar.^{26,27} Rahimah ve Koto'un çalışmasında, baskıcı ve otoriter ebeveynlerin çocuklarında anti-sosyal yaklaşım görüldüğü, aşırı hoşgörülü tutumda ise çocukların duygularını daha az kontrol edebildikleri ortaya konmuştur.²⁸ Dahası çocukların bu ebeveyn tutumları nedeniyle daha az bağımsız ve kendilerine olan güvenlerinin yetersizliğine dikkat çekilmiştir. Deniz ve ark.nın çalışmasında, ebeveyn tutumlarının çocukların sosyal medya ve dijital oyunda geçirdikleri zamanı etkiledikleri bildirilirken, çocukların dijital bağımlılıklarının da biyo-psiko-sosyal risk oluşturabileceği bildirilmiştir.²¹ Bağçeli Kahraman ve Çubukçu'nun çalışmasında, ebeveynlerin demokratik tutum göstermeleri ile çocuklarının kavgacı-saldırgan olmaları arasında negatif ilişki olduğu bildirilmiştir.⁸ Altınkaynak ve Akman'ın çalışmasında, ebeveyn tutumlarında baskıcı-otoriter olmanın çocuklardaki sosyal becerileri azalttığı, demokratik tutumda ise arttığı bildirilmiştir.¹⁰ Çalışma bulgularının yapılan çalışmalar ile benzerlik gösterdiği, bu benzerliğin çocuklardaki psikososyal davranışların ebeveyn tutumları ile önemli ilişkileri olduğunu destekler niteliktedir. Bu durumun, aile ile çocuk arasındaki sosyal bağlardan kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada, 3-6 yaş çocuklar için psikososyal durum değerlendirmesi sonucunda demokratik tutum gösteren ebeveynlerin çocukları psikososyal yönden daha az risk altında olarak yordandırırken, baskıcı ve otoriter ile aşırı hoşgörülü ebeveyn tutumları olan ebeveynlerin çocuklarının ise psikososyal yönden daha riskli olarak yordandığı saptandı (Tablo 4). Par-

sak ve Kuzucu'nun çalışmasında, ebeveyn tutumlarının okul öncesi dönemdeki çocukların saldırganlıkları arasındaki ilişki incelenmiş ve sonuçta, çocuklarda empati, sosyal beceri ve psikososyal problem olarak işaret edilen saldırganlık ile ilişkili olduğu bildirilmiştir.²⁹ Şahin ve ark.nın çalışmasında, demokratik ebeveyn tutumu benimseyen ailelerin çocuklarının okul ortamındaki sosyal duygusal adaptasyonlarının yüksek olduğu, buna karşın; otoriter-baskıcı, aşırı izin verici ve koruyucu tutumla yetişen çocukların bu ortamlardaki uyumunun düşük olduğu bildirilmiştir.⁷ Corredor ve ark.nın çalışmasında, olumlu ebeveyn tutumları ile büyüyen çocukların psikososyal gelişimlerinin daha iyi olduğu ve yaşama uyumlarının daha kolay gerçekleştiği bildirilmiştir.³⁰ İleri ve Gültekin Akduman'ın çalışmasında, okul öncesi dönem çocuklarının ebeveyn yaklaşımları ile sosyal becerilerinin geliştiği ve psikososyal olarak zorba-kurban davranışlarının azaldığı bildirilmiştir.³¹ Günüş ve Yiğit'in çalışmasında, babanın baskıcı-otoriter olması ile çocuklarda görülen dijital oyun bağımlılığı arasında ilişki olduğu bildirilmiştir.³² Bu çalışma sonuçlarına benzer şekilde yapılan çalışmalarda da ebeveyn tutumlarının çocuklardaki psikososyal durumu etkilediği görülmektedir. Bu durumun, okul öncesi dönemde ebeveyn tutumlarının çocuğun okul gibi sosyal etkileşim alanlarının yanı sıra bireysel olarak dijital oyun bağımlılığı gibi durumların neden olabileceği problemlerle karşı karşıya kalabileceği, sonuçta çocukta hem sosyal hem de sağlık açısından risk oluşturabileceği yorumu yapılabilir.

SONUÇ

Çalışmaya katılan ebeveynlerin yüksek düzeyde demokratik tutum gösterdikleri, ortalamadan daha yüksek düzeyde baskıcı ve otoriter tutum gösterdikleri ve orta düzeyde aşırı hoşgörülü tutum gösterdikleri saptanmıştır. Ebeveyn tutumu ve çocuklardaki psikososyal risk ilişkisinin; demokratik tutum gösterenlerde negatif yönde iken, otoriter ve baskıcı tutum ile aşırı hoşgörülü tutum gösterenlerde pozitif yönde olduğu belirlendi. Çalışmaya katılan ebeveynlerin çocuklarında düşük düzeyde psikososyal risk olduğu belirlenmiştir. Çocukların büyüme ve gelişmelerinin takip edildiği sağlık hizmeti sağlayıcıları (özel

ve/veya devlet) ile 1. basamak sağlık hizmetlerinde, ebeveyn tutumlarının ve çocuklarda oluşabilecek psikososyal risklerin tanımlanması gerekmektedir. Bunun; çocuğun fiziksel, biyolojik, fizyolojik ve bilişsel gelişimine ek olarak psikososyal olarak da tam bir iyilik hâlinde olmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir ve bu yaklaşımın, hemşirelik hizmetlerinin holistik bakım anlayışı ile de örtüşeceği düşünülmektedir. Bunun sağlanmasında ebeveynlere, çocuğa karşı sergileyecekleri tutumlar ile ilgili eğitim ve danışmanlık yapılması, demokratik tutumlarının sürdürülmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca eş zamanlı psikososyal yönden riskli bulunan çocuklara gerekli destek sistemlerinin oluşturulması önerilir. Çocukların küçük yaş dönemlerinden itibaren sağlıklı bir aile ortamında büyümelerinin, gelecekte ortaya çıkabilecek problemleri azaltabileceği gibi tam bir iyi-

lik hâlinde yetişmiş bir birey olma hakkını da kazandıracığı unutulmamalıdır.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma hazırlanırken tüm yazarlar eşit katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

1. Dereli E. Montessori eğitim programının çocukların psikososyal gelişimlerine ve sosyal problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi [Investigation of the effects of the montessori educational program on children's psychosocial development and the social problem solving skills]. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi. 2017;18(2):135-53. [\[Link\]](#)
2. Willard VW, Cox LE, Russell KM, Kenney A, Jurbergs N, Molnar AE Jr, et al. Cognitive and psychosocial functioning of preschool-aged children with cancer. J Dev Behav Pediatr. 2017;38(8):638-45. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
3. Batra S. The psychosocial development of children: Implications for education and society - Erik Erikson in context. Contemp Educ Dialogue. 2013;10(2):249-78. [\[Crossref\]](#)
4. Öztürk Ertem İ. Çocukluk çağı ruhsal sorunlar. Öztürk O, Uluşahin A. Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. 15. Baskı. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri; 2018. p.627-39.
5. Karadal A. 3-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye ilişkin tutumlarının incelenmesi [Yüksek lisans tezi]. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi; 2021. [Erişim tarihi: 05.05.2022]. [\[Link\]](#)
6. Park JL, Johnston C, Colalillo S, Williamson D. Parents' attributions for negative and positive child behavior in relation to parenting and child problems. J Clin Child Adolesc Psychol. 2018;47(sup1):S63-S75. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
7. Şahin D, Karabay ŞO, Demir T. 5 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumları ile ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişki [The relationship between 5 years old children's social emotional consistency and their parents' attitudes]. Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi. 2017;1(2):1-14. [\[Link\]](#)
8. Bağçeli Kahraman B, Çubukçu A. Okul öncesi dönem çocuklarının annelerinin istismar düzeyleri, ebeveyn tutumları ve çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişki [The relation between the abuse levels of mothers, parental attitudes and behavioural problems of children]. OPUS International Journal of Society Researches. 2019;10(17):1304-31. [\[Crossref\]](#)
9. Taşkın N. 3-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ebeveynlik tutumlarının ev kazalarına etkisi [Yüksek lisans tezi]. Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi-Kırıkkale Üniversitesi; 2021. [Erişim tarihi: 05.05.2022]. Erişim linki: [\[Link\]](#)
10. Altınkaynak ŞÖ, Akman B. Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum becerilerine anne baba tutumlarının etkisi [The effect of parental attitudes to school readiness skills in preschool children]. Toplum ve Sosyal Hizmet. 2019;30(1):19-36. [\[Crossref\]](#)
11. An D, Kochanska G. Parents' early representations of their children moderate socialization processes: Evidence from two studies. Dev Psychopathol. 2022;34(3):823-40. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
12. Yılmaz Y. Anne baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 2007. [Erişim tarihi: 05.05.2022]. [\[Link\]](#)
13. Charpentier Mora S, Bastianoni C, Koren-Karie N, Cavanna D, Tironi M, Bizzi F. Parental mentalizing during middle childhood: how is the adoption of a reflective stance associated with child's psychological outcomes? Int J Environ Res Public Health. 2022;19(10):6205. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
14. Gözbüyük N. Okul öncesi dönem çocuklarında davranış sorunlarının anne-baba tutumu ve öz-kontrol ile ilişkisinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi]. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi; 2016 [Erişim tarihi: 05.05.2022]. [\[Link\]](#)
15. Aydoğmuş K. Çocuklarda uyum ve davranış bozuklukları. Aydoğmuş K, Baltaş A, Baltaş Z, Davaslıgil Ü, Güngörmüş O, Konuk E, et al, editörler. Ana-Baba Okulu. 12. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi; 2006. p.145-58.
16. Cüceloğlu D. Sağlıklı aile ve iletişim. İçimizdeki Çocuk. 60. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi; 2020. p.41-84.

17. Çoruk A. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının ilkökula hazır bulunuşluk düzeylerine etkisi [Yüksek lisans tezi]. İstanbul: Okan Üniversitesi; 2018. [Erişim tarihi: 04.05.2022]. [\[Link\]](#)
18. Şan EG, Altay N. Psychosocial status assessment scale for children aged 3-6 years-parent-form development: validity and reliability study. *J Psychiatric Nurs.* 2021;12(2):132-9. [\[Crossref\]](#)
19. Özyürek A. Okul öncesi çocuğa sahip anne-babalara yönelik "çocuk yetiştirmeye ilişkin anne-baba görüşleri ölçeği" ve "anne-baba tutum ölçeği" geliştirme çalışması [A study on developing "parent views on raising children scale" and "parent attitudes scale" for parents with preschool children]. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi.* 2017;2(1):26-38. [\[Link\]](#)
20. Cantekin D, Akduman GG. Annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocuklarının duygularını yönetme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi [The relationship between mothers' attitudes towards child rearing and their children's emotion management skills]. *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 2020;21(1):87- 92. [\[Crossref\]](#)
21. Deniz G, Aydın S, Odabaş D. Ankara il merkezindeki ortaokul ve lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı ve anne baba tutumlarının incelenmesi [Digital game addiction and parental attitudes of middle and high school students in Ankara city center]. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi.* 2022;4(1):43-55. [\[Crossref\]](#)
22. Sümer N, Gündoğdu Aktürk E, Helvacı E. Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış [Psychological effects of parenting styles and behaviors : a review of studies in Turkey]. *Türk Psikoloji Yazıları.* 2010;13(25):42-59. [\[Link\]](#)
23. Johari Talib ZM, Mamat M. Effects of parenting style on children development. *World Journal of Social Sciences.* 2011;1(2):14-35. [\[Link\]](#)
24. Mensah MK, Kuranchie A. Influence of parenting styles on the social development of children. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies.* 2013;2(3):123. [\[Crossref\]](#)
25. Wake M, Nicholson JM, Hardy P, Smith K. Preschooler obesity and parenting styles of mothers and fathers: Australian national population study. *Pediatrics.* 2007;120(6):e1520-7. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
26. Diaz G, McClelland MM. The influence of parenting on Mexican American children's self-regulation. *Psych J.* 2017;6(1):43-56. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
27. Gustafsson HC, Cox MJ, Blair C. Maternal parenting as a mediator of the relationship between intimate partner violence and effortful control. *J Fam Psychol.* 2012;26(1):115-23. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
28. Rahimah R, Koto I. Implications of parenting patterns in the development of early childhood social attitudes. *International Journal Reglement & Society (IJRS).* 2022;3(2):129-33. [\[Link\]](#)
29. Parsak B, Kuzucu Y. Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarında saldırganlık arasındaki ilişkide çocukların empati ve sosyal becerilerinin rolü [The mediator role of empathy and social skill of children in the relationship between parental attitudes and aggression of preschool children]. *Humanistic Perspective.* 2020;2(3):347-74. [\[Crossref\]](#)
30. Corredor GA, Justicia-Arráez A, Romero-López M, Benavides-Nieto A. Longitudinal study of the effects of social competence on behavioral problems. *Procedia-Social and Behavioral Sciences.* 2017;237(June 2016):479-85. [\[Crossref\]](#)
31. İleri G, Gültekin Akduman G. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile zorba ve kurban çocuk davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi [The investigation of the relations between social skills level and behavioral bully, overbearing in preschool children]. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.* 2019;12(64):581-7. [\[Crossref\]](#)
32. Günüş S, Yiğit E. Çocukların dijital oyun bağımlılığına göre aile profillerinin belirlenmesi [Determination of children's family profiles according to their digital game addiction]. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi.* 2020;17(1):144-74. [\[Crossref\]](#)